

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2008. év december hó 9. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t :

A súlyos fenyegetéssel elkövetett zsarolás büntette miatt folyamatban volt büntetőügyben a terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálv a Tatabányai Városi Bíróság 13.B.1153/2004/26. számú ítéletét, illetőleg a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság 2.Bf.374/2006/7. számú végzését hatályában fenntartja.

E végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Tatabányai Városi Bíróság a 2006. május 11. napján kihirdetett 13.B.1153/2004/26. számú ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki folytatólagosan, súlyos fenyegetéssel elkövetett zsarolás büntetében. Ezért őt 3 évi börtönbüntetésre, a közügyektől 3 évi eltiltásra és - meg nem fizetése esetén 1.000 forintonként egy-egy napi szabadságvesztésre átváltoztatandó - 100.000 Ft pénzmellékbüntetésre ítélte.

Kétirányú fellebbezés alapján eljárva a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság a 2006. október 19. napján

meghozott 2.Bf.374/2006/7. számú végzésével az elsőfokú határozatot helybenhagyta.

Az elsőfokú ítélettel megállapított - és a másodfokú bíróság által is irányadónak tartott - tényállás lényege a következő.

2002. augusztus elején a sértett a terhelttől 60.000 Ft kölcsönt kért 1 hónapi lejáratra. A terhelt a kölcsön feltételéül 60.000 Ft kamatot kötött ki, melybe a sértett beleegyezett.

A sértett a lejárat előtt 5.000 forintot törlesztett a terheltnek; a lejáratkor pedig telefonon közölte vele, hogy határidőre nem tud teljesíteni. Ekkor a terhelt ordítva megfenyegette a sértettet azzal, hogy ha 3 napon belül nem fizet, akkor kiviszi az erdőbe és felakasztja, vagy elvágja a torkát. Mindezt a sértett idősebb lánya is hallotta. A terhelt azt is közölte, hogy a sértett a gyerekeit se engedje óvodába. A sértett a fenyegetéstől megijedt, pár nap múlva családjával másik városba költözött, ahol egy-két hetet töltött; eközben a terhelttől való félelmében bujkálva járt dolgozni.

2002. október elején a sértett a munkahelyén összetalálkozott a terhelttel és annak élettársával. A terhelt élettársa azt mondta a sértettnek, hogy ne vegye komolyan a terhelt korábbi fenyegetőzését, mert azt a terhelt sem gondolta komolyan, csupán ideges volt. A terhelt ekkor közölte a sértettel, hogy ne bujkáljon előle, ha akarja, úgyis megtalálja; s ha fél tőle, akkor a 120.000 forintot majd távollétében az élettársa fogja a sértettől átvenni.

2002. október 5-én a sértett - meggyőződve, hogy a terhelt nincs otthon - felment a terhelt lakására és az élettársnak 40.000 forintot átadott. Az élettárs felhívta a terheltet, aki telefonon közölte a sértettel, hogy nem probléma a teljes tartozás meg nem fizetése, további 1 hónap halasztást ad, de a fennmaradó tartozás összegét 50 %-kal megemeli. Így a sértettnek november 5-éig 120.000 forintot kell megfizetnie. A sértett a terhelttől való félelmében ezt nem vitatta.

2002. november 5. napján a terhelt és élettársa elment a sértetthez, aki újból átadott neki 40.000 forintot. Erre a terhelt közölte vele, hogy a következő hónapban már 160.000 forintot kell fizetnie, mivel a 80.000 forint annyit fog kamatozni. A terhelt ekkor tisztában volt azzal, hogy a sértett fél tőle.

A sértett ezt már nem akarta megfizetni, szerinte ugyanis az addig átadott 85.000 forinttal a tőkén felül a kamatot is megfizette; a terhelt követelése pedig a tőke kamatos kamattal való megfizetését jelentette volna. Ugyanakkor a terhelttől való félelmében banki hitelfelvétellel is próbálkozott, amiről tájékoztatta a terheltet.

2002. december 5. napján a sértett közölte a terhelttel, hogy nem tudja tartozását megfizetni, mire a terhelt december 13. napjáig halasztást adott azzal, hogy a tartozást 320.000 forintra emeli.

2002. december 13. napján a sértett telefonon közölte a terhelttel, hogy nem tud fizetni, mire a terhelt további 1 heti halasztást adott; a tartozás összegeként pedig változatlanul 320.000 forintot követelt.

2002. december 14. napján a terhelt a sértett tatabányai lakására ment, ahol a sértett és családja (férje, s 3 gyermeke) jelenlétében előbb normál hangnemben követelte a tartozás megadását, majd erős hangnemben sérelmezte, hogy a sértett bujkál előle. Végül pedig közölte, hogy „itt a vége, nincs több türelmem, ha nem fizetsz 20-án, akkor tudod, hogy mi lesz”. Ebből a sértett arra következtetett, hogy a terhelt beváltja a szeptemberi fenyegetését.

2002. december 20-án a terhelt többször hívta telefonon a sértettet, eredménytelenül; majd még aznap egy másik városban összetalálkozott vele és közölte, hogy úgy sem tud a városból kijutni, mert minden kivezető úton vannak emberei.

Ezután a sértett a terheltet feljelentette és félelmében családjával együtt elköltözött. A feljelentést követően a terhelt egyszer találkozott a sértettel, és tőle normál hangnemben 20.000 forintot követelt.

A sértettnek 19.450 Ft kára keletkezett.

Az elsőfokú bíróság jogi értékelése szerint a terhelt magatartása a Btk. 323. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő zsarolás büntettét valósította meg.

Kifejtette, hogy a 2002. szeptemberi első fenyegetést követően a sértett 2 részletben összesen 80.000 forintot megfizetett, amit a november 5. napját megelőző további fenyegetések hatására teljesített; és a terhelttől való félelmében döntött úgy, hogy a megfizetett 85.000 forinton felül is eleget próbál tenni a követelésnek.

A terhelt általi szóbeli fenyegetések és fenyegető magatartás pedig alkalmas volt arra, hogy a sértettben komoly félelmet keltsen, s ez motiválta a 85.000 forinton felüli teljesítés megpróbálását.

Az elsőfokú bíróság utalt arra, hogy a Ptk. 232. § (2) bekezdése alapján a kamat mértéke - ellenkező megállapodás hiányában - az éves költségvetési törvényben meghatározott, ami az elkövetéskor 11 % volt. Ehhez képest a terhelt jogszabály alapján a 60.000 Ft tőkén

felül, annak 1 hónapra járó évi 11 %-át, 550 forintot követelhetett volna.

A 60.000 Ft tőke 100 % kamattal való megfizetésének követelése - a felek megállapodása folytán - még lehet jogosnak vélt; azonban a terheltnek tisztában kellett lennie azzal, hogy a 320.000 Ft követelése már jogtalan, mivel a kölcsön megállapodás a 60.000 Ft tőke és annak 100 %-os kamata visszafizetésére vonatkozott.

Ehhez képest az elsőfokú bíróság elvetette a cselekmény önbíráskodásként való értékelését, mivel a terhelt tudata átfogta az igénye jogtalan voltát; szándéka jogellenes vagyoni haszonszerzésre irányult. Eseti döntésre hivatkozva kifejtette, hogy ugyanez a helyzet akkor is, ha van a felek között vagyoni jogviszony, de az elkövető jogtalan haszonszerzés végett azon túlterjeszkedik.

Tekintettel arra, hogy a terhelt ugyanazon sértett sérelmére a fenyegetéseket nem egy időben valósította meg, így a zsarolás folytatólagosan elkövetett.

A másodfokú bíróság ezzel a jogi értékeléssel egyetértett. Utalt arra, hogy a terhelt maga is elismerte, hogy a sértettet azzal fenyegette, hogy „ha nem adja meg a tartozását, akkor elvernék és fejjel beásná”. Ez a fenyegetés pedig önmagában alkalmas volt a zsarolás megállapításához szükséges, akaratot hajlító erőszak megállapításához.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a terhelt védője terjesztett elő - a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontját megjelölve - felülvizsgálati indítványt a bűnösség megállapítása miatt, felmentés érdekében.

Álláspontja szerint a sértett a kölcsön felvételekor elfogadta a 100 %-os kamat mértéket, tehát a terhelt által kért 120.000 Ft számára is jogos követelés volt. A terhelt a lejáratkor nem jogtalan haszonszerzés, hanem jogos követelése érvényesítése végett fenyegette meg a sértettet. A terhelt élettársa utóbb közölte a sértettel, hogy a terhelt fenyegetései nem komolyak, amit a terhelt nem vont kétségbe, így azt maga is megerősítette, sőt felajánlotta, hogy a pénzáadás távollétében történjen; tehát ezáltal a terhelt a korábbi fenyegetésétől önként elállt; ezt követően pedig már nem fenyegette a sértettet. A sértett nem a fenyegetéskor, hanem akkor tett feljelentést, amikor eldöntötte, hogy nem fizet.

Ehhez képest azért nincs jogtalan haszonszerzés, mivel a kölcsön felvételekor a haszonszerzésre törekvés büntetőjogi értelemben nem volt jogtalan, hanem a megállapodás részét képezte; így ebben a szakaszban legfeljebb az önbíráskodás büntettének kísérlete jöhet

szóba. Később pedig a terhelt, mivel fenyegetését visszavonta, a kölcsön megállapodás szerinti visszafizetését megengedett módon követelte, fenyegetést már nem alkalmazott.

Az ismétlődő halasztásokkor a terhelt ugyan irreálisan magas kamatot kötött ki, azonban amíg a sértett az eredeti megállapodás szerinti tartozást nem fizette meg, jogtalan haszonszerzésről nincs szó.

Ehhez képest a terhelt 2002. szeptemberi fenyegetése az önbíráskodás büntettének kísérletét valósítja meg, azonban miután 2002. októberben a fenyegetést visszavonta, így a bűncselekmény elkövetésétől önkéntesen elállt. Ezért őt a Btk. 17. § (3) bekezdése alapján büntethetőséget kizáró ok miatt fel kell menteni.

A Legfőbb Ügyészség BF.1828/2008. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

A Legfőbb Ügyészség szerint a terheltnek a 2002. augusztusában eleve kikötött kamatra, majd a 2002. november 5-i 160.000 forintra, a december 5-i és december 13-i 320.000 forintra vonatkozó követelése jogellenes volt. A terhelt ugyanis a sértett helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki, ami a Ptk. 202. §-a értelmében uzsorás szerződés, s mint ilyen, semmis. Az érvénytelen szerződéssel kikötött kamat megfizetésének súlyos fenyegetéssel történő kényszerítése pedig zsarolás.

A Legfőbb Ügyészség kifejtette, hogy miután a sértett az eredetileg kialkudott 120.000 forintból is csak 85.000 forintot törlesztett, így a kikényszeríteni szándékolt kár nem következett be, ekként a cselekmény kísérleti szakban maradt. Ugyanakkor ezáltal a kiszabott büntetés - figyelemmel a Btk. 17. § (1) bekezdésére - nem vált törvénysértővé.

A Legfőbb Ügyészség utalt arra is, hogy az irányadó tényállástól eltérő körülményekre hivatkozó az indítványnak az a kifogása, hogy a terhelt a szeptemberi fenyegetését visszavonta, azt követően pedig már nem fenyegette a sértettet.

A Legfelsőbb Bíróság az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott; melyen a védő, valamint a terhelt a felülvizsgálati indítványt fenntartotta és azzal, az ügyész pedig az írásbeli nyilatkozatával egyező tartalommal szólalt fel.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében megjelölt anyagi és eljárásjogi okokra

hivatkozással vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.

A Be. 423. §-a (1) bekezdése alapján felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, ami a felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható. Ebből következően nincs lehetőség a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének, s ezen keresztül a bűnösség kérdésének, valamint a - minősítéssel kapcsolatos, vagy más büntető anyagi jogi szabály sérelme nélkül - kiszabott büntetés mértékének vitatására sem.

Az eljáró bíróság törvényesen állapította meg a terhelt bűnösségét és a cselekmény minősítése is helyes.

A Btk. 323. § (1) bekezdése alapján zsarolást követ el az, aki jogtalan haszonszerzés végett mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön és ezzel kárt okoz. A (2) bekezdés b) pontja alapján pedig a zsarolás minősített esete, ha azt élet vagy testi épség elleni, avagy más hasonlóan súlyos fenyegetéssel követik el.

A Ptk. 232. § (2) bekezdése alapján a kamat mértéke - ha a jogszabály kivételt nem tesz, vagy a felek másként nem állapodnak meg - az évi költségvetési törvényben meghatározott kamatmérték. Utóbbi - amint arra az eljáró bíróság is utalt - 2002. évben (a 2000. évi CXXXIII. törvény 121. § a) pontja alapján) 11 % volt.

A Ptk. 202. §-a alapján ha a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki, a szerződés semmis (uzsorás szerződés). A Ptk. 234. § (1) bekezdésének második mondata alapján a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség.

Az irányadó tényállás egyértelműen rögzíti, hogy 2002. augusztusában a terhelt a sértett számára 1 hónapi lejáratra, 100 % kamat kikötése mellett adott 60.000 Ft hitelt; ami éves szinten 1.200 %-os kamatot jelentett.

Az ilyen mértékű kamat - nyilvánvalóan - feltűnően aránytalan, s oly mértékben, hogy kikötésekor a terheltnek tisztában kellett lennie azzal, hogy a sértett helyzetével visszaél; e feltételt a sértett csupán szorult helyzete miatt fogadja el.

Következésképpen a kölcsönszerződés semmis, ennél fogva teljesítésének kikényszerítése jogellenes. Ehhez képest pedig a terheltnek nem jogos vagy jogosnak vélt igénye, hanem jogtalan haszonszerzési szándéka volt, így - szemben az indítvány álláspontjával - az önbíráskodás szóba sem jön.

Az irányadó tényállás alapján a terhelt a lejáratkor a követelése teljesítése kikényszerítése érdekében felakasztással, torka elvágásával fenyegette meg a sértettet, ami élet, vagy testi épség elleni fenyegetés, s mint ilyen - figyelemmel a Btk. 138. §-ára is - alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen.

A tényállás rögzíti azt is, hogy a sértettnek kára keletkezett.

Mindezek alapján a zsarolás minősített esetének elkövetése 2002. októberében, az első határidő lejáratakor a jogtalan haszonszerzés végett kifejtett fenyegetéssel kísérleti szakba jutott, és - mivel ezt követően a terhelt a fenyegetése hatása alatt álló sértettől összesen 85.000 forintot be is hajtott, kikényszerített - 2002. november 5. napján be is fejeződött. Magatartása miatt ugyanis - a kölcsöntőke, illetve annak jogos kamatát meghaladó összeg vonatkozásában - kár is bekövetkezett.

Ehhez képest pedig - szemben az indítvány álláspontjával - nem állapítható meg a Btk. 17. § (3) bekezdése szerinti önkéntes elállás, mivel a bűncselekmény befejezése nem maradt el, annak eredményének bekövetkezését a terhelt nem hátrította el.

Közömbös az a körülmény, hogy mindeközben a terhelt élettársa - közvetítőként - a sértett előtt a terhelt fenyegetéseinek súlyát másként magyarázta, komolyságát kétségbevonta. Az irányadó tényállás alapján ugyanis a sértett ezen időszakban történt teljesítései mind a terhelt általi fenyegetések hatására történtek.

Ezzel a terhelt is tisztában volt; később pedig egyébként további fenyegetéseket is tett, miközben követelésének uzsorás mértékét folyamatosan emelte.

A Legfőbb Ügyészség átiratában foglaltak kapcsán megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy a terheltnek már eleve a kölcsönszerződéskor sem keletkezett jogos igénye az uzsorás mértékű követelésre. Ehhez képest azon álláspont, hogy kár nem következett be, valójában az irányadó tényállástól is eltérő körülményre hivatkozik.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján hatályukban fenntartotta.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul, azzal, hogy

*a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek
fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.*

Budapest, 2008. december 9.

*Dr. Akác József s.k. a tanács elnöke, Dr. Márki Zoltán s.k. előadó
bíró, Dr. Demeter Ferencné s.k. bíró*

A kiadmány hitelével:

*bíróági tisztviselő
N-né TH*